

PROTOCOL HYGIËNE

Mei, 2018

Inleiding

Dit protocol is opgesteld om inzicht te geven in wat wij doen om de hygiëne zo goed mogelijk te bewaken. Waar kinderen en volwassenen bij elkaar zijn in een ruimte is het onvermijdelijk dat ze met ziektekiemen van elkaar in aanraking komen. Wij vinden dat niet zo erg en kiezen ervoor om er geen steriele omgeving van te maken. Dit verhoogt namelijk ook weerstand.

Overdracht van ziektekiemen

- **Handen wassen:** We wassen onze handen met vloeibare zeep – verdeeld over gehele handen en spoelen goed schoon - en drogen direct onze handen af. We leren dit ook aan de kinderen. In elk geval na het binnen/buitenspelen, voor elke maaltijd en na elk wc-bezoek wast iedereen de handen. We helpen hen steeds herinneren. We helpen waar nodig. Daarnaast wassen we handen bij zichtbaar vieze handen, bij verkoudheden, na dierenbezoek, na vuile was aangeraakt te hebben, na knutselactiviteiten, na billen afvegen, na aanraking met braaksel/ontlasting, voor het bereiden van voedsel, na wondverzorging, na schoonmaakwerk e.d. Na elke verschoning van een kind wassen we onze handen. We gebruiken voor de extra hygiëne handalcohol. Na elke maaltijd wassen de kinderen zelf hun handen met washandjes: voor elk kind een eigen. Ze vinden het erg leuk om zelf te doen. Baby's en kinderen tot ca. 1,5 jaar helpen we. Na gebruik gaan ze direct in de wasmand. De ouders vanaf ca. 1,5 jaar wassen hun handen bij de kraan in de badkamer. Bij de BSO wassen kinderen zelf hun handen bij de wasbakjes.
- Voor de opbouw van weerstand is het goed dat niet alles steriel gemaakt wordt, maar na bezoek aan de dieren en buitenspelen wassen we natuurlijk de handen (daar hebben we een speciale wastrog voor in de hal).
- **Handdoeken** gaan dagelijks in de was, maar over het algemeen gebruiken we 2 à 3 keer een schone handdoek. Zichtbaar vuile handdoek gaat direct in de was. De handdoek op de commode wordt na elke poepluier verschoond.
- De **kranen** maken we dagelijks schoon.
- **Niezen en Hoesten:** wordt zoveel mogelijk in de arm (holte van de elle boog) gedaan, we leren dit ook aan de kinderen. Verkouden kinderen leren we hun neus op te halen i.p.v. snuiten: dat is beter voor de (bij)holtes. Als we snot zien vegen we het af; de oudere kinderen kunnen het zelf.
- De **wc-rol** staat permanent op tafel of aanrecht en bij de commode. Voor elk kind een nieuw stuk papier. We gebruiken geen stoffen zakdoek in verband met besmetting door andermans snot.
- Van **spuugdoekjes en slabben** gebruiken we voor elk kind een schone. Na gebruik gaan ze direct in de was.
- **Aankleedkussens:** bij de Korenbloemen en Klaprozen zijn voorzien van speciaal desinfecterend materiaal, ze worden na elke verschoning gereinigd. Zodra we zien dat deze stuk zijn dan vervangen we ze. Bij de Krokussen gebruiken we een hoes om het aankleedkussen plus handdoeken. Deze gaan elke dag in de was. Na contact met bloed, spuug of diarree maken we direct schoon en desinfecteren we met alcohol. Bij de Kastanjes (3-jarigen) zal een

aankleedkussen met handdoek in de wc-ruimte klaarstaan, die na gebruik wordt schoongemaakt.

- **Luiers:** gooien we direct in de luierbakken.
- **Potje:** wordt zeer weinig gebruikt en staat in het kastje in de wc-ruimte. Na gebruik wordt het met zeep omgespoeld.
- **Crème:** wanneer in geval van luieruitslag of (schaaf)wondjes crème wordt gebruikt dan wassen we nadien onze handen. Crème gebruiken we uit een tube of een grote pot. De opening en dop vegen we wekelijks met een schoon wc-papiertje af. Het is een persoonlijke keuze voor de groepsleiding om handschoenen of stukje wc-papier te gebruiken om daarmee crème op te doen.
- **Thermometer:** wanneer in geval van koorts de temperatuur gemeten wordt dan wassen we nadien onze handen. De thermometer wordt met water en zeep en daarna met alcohol schoongemaakt. Bij de BSO wordt alleen een oor thermometer gebruikt, bij elk gebruik/kind een nieuw hoesje.
- **Pleisters:** alleen als het bloedt gebruiken we pleisters of verband, andere soorten wondjes helen het best wanneer ze onafgedekt zijn. Korstjes ontstaan dan makkelijker. Bij zweertjes, wondvocht of pus is het verstandig om een gaasje te gebruiken in elk geval als de wond lekt. We bekijken dit per geval.
- Materialen met **pus** worden direct schoongemaakt met zeep en eventueel alcohol.
- **Tandenborstel:** wij hebben uit hygiëne overwegingen en organisatorische problemen ervoor gekozen om geen tanden te poetsen, ouders poetsen thuis met de kinderen. Twee keer per dag is voldoende.
- **Voeding:** Boodschappen gaan direct in de koelkast die op 6°C staat. Deze is voorzien van een thermometer zodat we op tijd kunnen zien als het te warm is. Koelkast wordt minimaal wekelijks schoongemaakt. We zetten de datum van opening op alle verpakkingen. Aangezien we ruim de tijd nemen voor de maaltijden, zetten we alles na ongeveer een uur weer terug in de koeling. Zuigelingenvoeding bewaren we bij 4°C
- Alle **etenswaren** zit in doosjes, bakjes, zakjes en potten zodat het schoon blijft. We gebruiken voor elke pot een eigen lepel of mes zodat er geen etenswaren mengen i.v.m. schimmelvorming. We schrijven de datum van openen op de verpakking. Kruiden vegen we op. Vanwege onnodige verspilling bewaren we restjes 1 dag in de koelkast. Kan het dan nog niet gebruikt worden dan geven we het vaak aan de kippen.
- Aan **tafel** gebruiken we borden en bestek (voor elk kind eigen) altijd schoon uit de kast of vaatwasser.
- We vinden het belangrijk voor de smaakontwikkeling dat kinderen **rauwkost** eten zoals wortel, komkommer, tomaat, paprika en radijs (liefst uit eigen tuin): dit verwarmen we dus niet. Kauwen is goed voor de speekselklieren en de spraakontwikkeling.
- **Voedselbereiding:** eten en verschenken gebeurt gescheiden in een schone ruimte met schoon materiaal. We wassen eerst onze handen als we voedsel

bereiden. We hebben een aparte WC/verschoonruimte, een aparte keuken in de hal en een kleine pantry op de groep. We hebben daar een professionele oven om het eten in te bereiden.

- De **warme maaltijd** ('kant en klaar' maaltijden van Lekker en Vers) verhitten we tot 75 °C in de oven op 200 °C (in ovenschalen afgedekt met alufolie), een speciale thermometer geeft aan of deze temperatuur bereikt is. We brengen het dan direct vanuit de keuken naar de groep zodat het een beetje af kan koelen en de kinderen zich niet verbranden. We vertellen hen dat het heet is (voor ieder kind weer anders hoe zij warmte beleven) en dat even blazen belangrijk is.
- Serviesgoed en Bestek (**Vaat**): bij elke maaltijd worden schone bекers, borden en bestek gebruikt; gaan direct na gebruik naar de afwas.
- **Vaatdoeken**: gaan elke dag in de wasmachine, we spoelen ze na gebruik uit met warm water. Als er viezigheid mee opgedaan is dan direct in de wasmachine. We gebruiken er minimaal 3 per dag.
- **Beddengoed**: kinderen hebben zoveel mogelijk een vast bed (zie namen bij de bedjes). Hoeslakens worden 2x per week verschoond op dinsdag en donderdag. We gebruiken geen losse doeken i.v.m. verstikkingsgevaar. Kinderen in slaapzak hebben de hele dag dezelfde (blijft in bed of gaat in eigen laatje). De Koeka dekens wassen we elke week. Zichtbaar vuil beddengoed wordt direct verschoond.
- **Afval**: We hebben kleine dichte afvalbakjes in de pantry's. Deze legen we elke dag. De grote vuilnisbak staat in het washok, die op slot gaat. Bij de BSO is er op de groep een papierbak, de rest gaat in de keuken in de afvalbak. Deze worden dagelijks geleegd. De afvalzakken gaan in de container die op het terrein van de boerderij staat. Deze grote container wordt elke week geleegd. We scheiden karton en plastic afval.
- **Speelgoed**: wordt elke twee weken schoongemaakt. Voor de jongsten die er veel mee in hun mond zitten gebeurt dit minimaal 1x per week. Als we zien dat iets vies is dan maken we het schoon. We desinfecteren met alcohol bij bloed, spuug e.d. We kiezen stoffen speelgoed en knuffels die in de wasmachine kunnen. We leren de kinderen dat ze vertellen dat ze naar de wc moeten en dat ze geen knuffels/ speelgoed meenemen naar de wc.
- **Zwembad**: In de zomer hebben we zwembadjes als de temperatuur dat toelaat. We zorgen voor een klein badje voor de jongsten en een groter voor de ouderen die zindelijk zijn. We vullen de badjes met water uit de kraan. We verschoneren het water dagelijks en zeker als erin gepoept is of als we zien dat het vies is. Ook de badjes worden na gebruik schoongemaakt en opgeruimd. We gebruiken zwemluiers voor wie niet zindelijk is. In de baden wordt niet gegeten en gedronken tegen vervuiling. We zorgen voor speelgoed dat weinig uitlokt tot drinken. We leggen vaak uit en blijven er altijd bij. Voor de BSO is er een groot zwembad met filtersysteem en zeil zodat er geen viezigheid in komt als we t niet gebruiken. Hier geldt de regel dat je zwembadjes om hebt zonder zwemdiploma. Ook hier is altijd toezicht.

- **Dieren:** Bij KinderKade zijn dieren aanwezig – we zitten op de Boerderij. We zijn ons ervan bewust dat met zoveel dieren om ons heen de kans groot is dat een kind er mee in aanraking komt en er iets kan gebeuren. Die risico's willen we kleiner maken door de kinderen de omgang met dieren te leren en dat wij er steeds bij zijn tijdens bezoeken. We gaan met de kinderen onder begeleiding naar de kippen, koeien, kalfjes en konijnen. Voeren doen we voorzichtig. Kinderen die allergisch zijn kunnen helaas niet mee naar de dieren.
- Een paar **poezen** van de boerderij vinden de hoeveelheid kinderen leuk en laten zich graag aaien. Als het ze teveel wordt rennen ze weg. We blijven er alert op dat de kinderen hen met rust laten en voorzichtig benaderen. Soms komt er poes binnen op bezoek. Skip de **hond** loopt ook rond, maar ze is vooral gericht op haar baasje boer Piet. Ze had een paar keer een nestje en toen zijn de puppy's vaak op bezoek geweest in de groepen. Tot grote vreugde van de kinderen. Of zijn de kinderen op bezoek gegaan in de stal waar de puppy's woonden. Ouders met hond kunnen deze wel meenemen bij het brengen of halen als ze willen. Meestal vinden de kinderen het erg leuk. Zo leren ze op een gemakkelijke en natuurlijke manier met dieren omgaan. Het werkt tevens heel goed voor angstige kinderen.
- In de tuin komen **vogels en insecten** voor, dat vinden kinderen vooral erg leuk. We leren hen dat vogelpoep niet om te eten is en insecten zelf kunnen lopen. Uiteraard zorgen we ervoor dat de buitenruimte schoon en opgeruimd is als we in de tuin zijn.
- **Ongedierte:** vooral vliegen zijn er in de zomer erg veel. Alle ramen en deuren zijn voorzien van horren, we merken dat dit heel goed helpt om de vliegen buiten te houden. Vanwege de poezen zien we geen muizen in en om het huis. Om mieren zoveel mogelijk te weren vegen we na elke maaltijd de vloer en maken we de tafels schoon.

Fopspenen en flessen

- **Fopspenen:** liggen in de eigen laatjes van de kinderen (sommigen hebben hun eigen naam erop staan), we laten ze niet in de mond of geklemd aan de kleding hangen. Ze zijn niet om mee te spelen en we willen voorkomen dat andere kinderen ze ook in hun mond stoppen. Dit geldt ook voor de Krokussen. Eventuele koordjes maken we zodanig kort dat ze tijdens het slapen niet om de nek kunnen. Fopspenen spoelen we eerst af onder de kraan als ze op de grond zijn gevallen, voordat we hem aan een kind teruggeven of in zijn/haar laatje opbergen. De Krokussen koken ze dagelijks uit met de flessen. Spenen worden maandelijks gecontroleerd of ze kapot zijn en zo nodig vervangen, ouders letten hier zelf ook op (zie ook schoonmaakrooster en afvinklijsten op de groep). Reserve spenen liggen in de koelkast.
- **Borst/Flesvoeding.** Moedermelk wordt ingevroren aangeleverd (zie Huisregels) voorzien van naam en datum en hier in de koelkast ontdooit. Na een uur buiten de koelkast gooien we het weg. Restjes gooien we weg.

Bevroren moedermelk bewaren we maximaal 3 maanden. Flessen worden dagelijks uitgekookt in de speciale uitkookbak op de babygroep. Voor elke voeding gebruiken we een schone fles en speen. De flesvoeding wordt direct gemaakt met gekookt water dat we in een thermoskan bewaren. Voedingen warmen we eenmaal op na bereiding. We bereiden flesvoeding per keer vers, we maken geen voorraad.

- De **flessen** van de kinderen worden dagelijks mee teruggegeven aan de ouders/verzorgers of blijven in de kast boven het aanrecht, voorzien van de naam van het kind. Reserve spenen worden dagelijks met de flessen uitgekookt. Onze flessen zijn van Avent of Bibi die makkelijk schoon te maken zijn. Na gebruik spoelen we ze om en koken we ze uit. Drogen: omgekeerd op een speciaal rekje of doek op het aanrecht.
- Ieder kind krijgt een schone **slab**, die na gebruik in de was gaat.
- Wij verzorgen de **poedermelk** (Hipp) en schrijven duidelijk de openingsdatum op het pak zodat we het binnen een maand op kunnen maken. De voorraad maken we niet te groot zodat de houdbaarheidsdatum niet in het gedrang komt.

Ziekte

- Wanneer een van de medewerkers ziek is, komt hij/zij niet naar KinderKade. We vinden het prettiger als iedereen kan werken met volledige inzet en als je ziek bent dan gaat dat niet. Maar ook in verband met de hygiëne en overdracht van ziektekiemen willen wij dat als een medewerkster echt ziek is, dat ze thuisblijft. Wanneer er sprake is van verkoudheid of lichte griep dan kun je gewoon werken, wel letten we daarbij extra op onze handhygiëne.
- Ons beleid ten aanzien van zieke kinderen staat beschreven in ons Ziektebeleid en in onze Huisregels.
- Medische handelingen zullen nooit zomaar worden uitgevoerd en geneesmiddelen worden niet zomaar verstrekt. Dit gaat alleen op verzoek van ouders/verzorgers (via een medicijnenverklaring) met duidelijke uitleg over hoe, wat en wanneer er moet gebeuren. We denken hierbij aan bijvoorbeeld hoestdrank, antibioticum, inhaleer/puf apparaatje, oogpleister. Dit ligt dan in de bovenkast bij de pantry op de groep, waar kinderen niet bij kunnen. Waar nodig gaat het in de koelkast met duidelijk de naam erop.
- Voor de BSO kunnen de medicijnen in een hoog keukenkastje of plank opgeborgen worden. Zie hiervoor ook ons Ziektebeleid.

Binnenmilieu

Het spreekt voor zich dat als we zien dat iets vies is, wij dit schoonmaken. Er wordt niet gewacht tot de schoonmaker komt of een ander het opmerkt. De schoonmaakwerkzaamheden zullen plaatsvinden op het moment dat er geen kinderen aanwezig zijn op de groep, behalve het meubilair na de maaltijd, daar zijn de kinderen bij. Zij vinden het ook leuk om mee te helpen en krijgen dan ook een vaatdoekje, dat ze daarna in de wasmand doen. Zo ook met speelgoed schoonmaken, wie wil mag meehelpen.

- **Groepsruimtes:** Het luchtcirculatiesysteem zorgt voor een constante zuivere luchtkwaliteit. We houden dit extra in de gaten met speciale meetapparatuur bij de Korenbloemen en Krokussen. We seinen elkaar in als de tuindeur opengezet moet worden. Het systeem wordt minimaal 1x per jaar schoongemaakt (contract via Anja en Piet van de boerderij). Voordat de kinderen 's morgens komen zetten we de deuren even tegen elkaar open om door te waaien, omdat 's nachts het systeem uitstaat vanwege energieverbruik en geluidsoverlast. Ventilatioeroosters in het systeemplafond houden we vrij en maken we schoon als we zien dat ze vies zijn. Ramen staan zoveel mogelijk open voor frisse lucht, als de temperatuur dit toelaat.
- **Rook:** Het is in ons gehele dagverblijf verboden te roken. We gebruiken geen wierook, gel, kaarsen of waxinelichtjes.
- We vegen, dweilen of stofzuigen elke dag. We vinden het belangrijk dat kinderen mee kunnen helpen en dat ze leren dat schoonmaken en opruimen erbij horen.
- We **ventileren** niet extra tijdens bedden verschonen, stofzuigen, vegen en bewegingsspeel. Er staat sowieso altijd een raampje open of de tuindeur op een kier. Bij warmte staat de deur helemaal open (dan staat de thermostaat uit vanwege het milieu).
- Elke ruimte heeft een **thermostaat** die we instellen op minimaal 19 °C. Op schommelingen in temperatuur wordt gelet. Alle slaapkamers houden we op maximaal 17 °C, ook bij de baby's i.v.m. wiegendood.
- **Hitte:** Wordt het boven de 25 graden dan zetten we alle deuren tegen elkaar open en zetten we een ventilator aan. Gedurende de nacht kunnen indien nodig de bovenlichten opengezet. Het blijkt lastig om de temperatuur laag te houden in de slaapkamers, veel luchten en ramen open is daarom een must.
- Voor de BSO-ruimtes is er **zonwering** voor de dakramen, maar we merken dat dit niet afdoende werkt. Ook deze kunnen op een kier gedurende de nacht. We gaan zo snel mogelijk naar buiten. Er is ook mobiele airco aanwezig om koele lucht toe te laten.
- De **luchtvochtigheid** wordt ook gemeten (bij de Korenbloemen en Krokussen) en in de gaten gehouden op maximaal 60 %. Zo nodig ventileren we extra.
- **Gif:** We hebben geen spuitbussen, muizengif, wasbenzine, afbijtmiddel, lijm, terpentijn of chemicaliën in huis. Verf en lijm voor de kinderen is op waterbasis, geurvrij en kindvriendelijk/veilig. We hebben geen airco of iets dergelijks. Alleen in de volwassen toilet in de hal is een wc-blokje. Kinderen zijn hier over het algemeen niet of onder begeleiding.
- We hebben geen **open vuur** maar elektrische/inductie kookplaat bij de BSO. De centrale keuken heeft een gasfornuis. Daarboven hangt een afzuigkap om de kook/baklucht af te voeren, die we aanzetten als we het fornuis gebruiken. Ook kan er een bovenlicht open in de keuken. De BSO-keuken heeft wel een afzuigkap, maar geen afvoer naar buiten. Deze gebruiken we daarom niet, ook omdat de rookmelder boven het fornuis is geplaatst. Wel zetten we een raam open in de keuken tijdens het koken/bakken.

- **Installatie van C.V.** is boven, achter een deur die op slot gaat. In de nieuwe BSO wordt verwarmd met afgedekte kachels.
- **Geluid:** Soms is er lawaai buiten, maar dat is veelal kortdurend – en vaak nog interessant voor de kinderen ook: vliegtuig, helikopter, brommer, grasmaaier, muziek, vuilnisman, paard, vrachtwagen, tractors, ziekenauto, brandweer, politie etcetera.
- **Allergieën en schoonmaak:** We kiezen planten in de tuin die alleen minimale reacties zouden kunnen veroorzaken.
- We **wassen** regelmatig de knuffels, verkleedkleden, kussens, hoezen etc. (zie schema's op de groep).
- Na sluitingstijd komt de **schoonmaker** en tijdens slaaptijd dweilt de groepsleiding als dat nodig is vanwege de warme maaltijd. We vegen, dweilen en/of stofzuigen dagelijks.
- **Schoonmaakmiddelen** zijn hoog opgeborgen in het afgesloten washok. Beddengoed is van katoen en de matrassen van anti-allergeen materiaal. We kiezen ervoor om geen sterk geurende bloemen en geen (harige) planten en droogbloemen in huis te hebben. De Krokussen hebben speciaal uitgezochte luchtzuiverende plantjes op de groep. We gebruiken schoolbord krijt binnen op de krijtmuur om aankondigingen op te zetten. Buiten gebruiken we stoepkrijt en kan er op de schoolborden met krijt gewerkt worden. Knutselwerken die niet mee naar huis gaan of bij ons opgehangen worden, gooien we na een maand weg.

De was

- De wasmand staat in de verschoonruimte en wordt elke dag naar de wasmachine gebracht (meestal 2x per dag). Deze wordt alleen aangezet zodra hij vol is. Bij de babygroep staat de wasmand in het kastje van de commode. Bij de BSO staat een klein wasmandje dat eind van de dag in het washok gezet wordt.
- De was wordt dagelijks gedaan, met uitzondering van de knuffels en verkleedkleden, die worden 2-wekelijks gedaan. Dekens worden wekelijks gewassen. Hoeslakens 2 x per week (bij de babygroep dagelijks net als de slaapzakken).
- Zie hiervoor ook het schoonmaakrooster en de afvinklijsten op de groepen.
- Wij wassen het wasgoed op de volgende temperaturen:
 - Washandjes, handdoeken, slabben, vaatdoeken, dweilen e.d.: 60 °C (dagelijks programma)
 - Beddengoed: 60 °C (dagelijks programma)
 - Dekens: 40 °C (dagelijks programma)
 - Knuffels, verkleedkleden e.d.: 30 °C (fijne was programma)
 - Met bloed, ontlasting of spuug bevlekte kleding/textiel/ beddengoed: 60 °C (lang programma)
 - Overalls: 60 °C (dagelijks programma)

Afwas

- Vieze vaat wordt in de keuken in de afwasmachine gezet. Zodra deze vol is zetten we hem aan. De afwasborstels voor de kleine tussendoor afwasjes worden regelmatig vervangen.
- Alle vuilnisbakken worden elke dag geleegd.

Schoonmaakmiddelen

- De schoonmaakmiddelen worden hoog op de plank opgeborgen in het washok en cv-hok. De deur gaat op slot als je er klaar bent, sleutel hangt aan het haakje op de deurpost.

Schoenen

- Iedereen (ouders, kinderen, groepsleiding, bezoek) doet buitenschoenen uit. We lopen op sloffen, sokken of blote voeten (we hebben vloerverwarming). Ouders kiezen om hun schoenen uit te doen of schoenhoesjes te gebruiken. Groepsleiding kiest zelf om op sloffen/binnenschoenen te lopen of schoenhoesjes te gebruiken.

Buitenmilieu

- **Tuin/buitenruimte:** KinderKade staat in de landelijke omgeving van Muiden met veel groen en weinig verkeer op de Noordpolderweg. Volgens metingen zijn de luchtkwaliteit en de verkeersbewegingen in orde binnen de landelijke norm.
- We hebben **planten** in de tuin, deze zijn niet giftig en allergeen arm. We onderhouden deze met de kinderen, vooral het zaaien van de bloemen in het voorjaar vinden ze geweldig. We hebben ook gras. Piet en Anja maaien wekelijks, zodat de zaden weinig kans krijgen om te rijpen. Onkruid verwijderen we regelmatig, ook samen met de kinderen. Prikkende en stekelige planten (c.q. onkruid) halen we weg.
- **Zandbakken:** zijn voorzien van netten zodat er geen dieren in kunnen. Na een zandbakavontuur wast iedereen de handen om te voorkomen dat overal zand terecht komt in huis en op het eten. Viezigheid halen we eruit en zand verschonen we als erin gepoept is. We eten en drinken niet in de zandbak.
- **Teken:** We zitten niet bij het bos of struikgebied, waardoor er veel minder kans is op teken. Wanneer we wel naar bos of struiken gaan dan zorgen we dat kinderen beschermende kleding aan hebben, d.w.z. lange broeken die je in de sokken stopt. Bij terugkomst controleren we op teken en tekenbeten. We vragen ouders om thuis ook te controleren. Wanneer een kind gebeten wordt door een teek, dan verwijderen we deze zo snel mogelijk met een tekenpincet. Daarna desinfecteren we het wondje. We bellen de ouders en vragen hen om de huisarts te laten kijken wat er nog nodig is om te doen. Vanaf mei tot eind augustus is de tekenactiviteit het hoogst. Zie ook www.tekenradar.nl en www.stopdeteek.nl
- **Wespen, hommels en bijen:** om deze niet aan te trekken eten we zelden buiten (soms wat hartigs of heel soms een ijsje: liever even binnen aan tafel) en drinken we vooral veel water of (koude) thee. Plakkerige handen wassen

we direct bij de buitenkranen of met washanden. Bijen en Hommels steken alleen als je ze vastpakt – als zij klem komen te zitten dus. Ze zitten ook vaak op de klavers in het gras, zodat we de kinderen veelal waterschoentjes /slippers aan laten doen in de zomer. Bij de BSO is dit eigen, vrije keuze. Wespen reageren over het algemeen alleen in augustus/september agressief vanwege voedselgebrek. Juist in deze periode komen ze op zoet af. En ze steken als je naar ze slaat. We leren kinderen dat je insecten met rust laat. Maar ook hoe je met insecten om kunt gaan en op ze kan reageren zodat ze er niet bang voor hoeven zijn en/of niet gestoken worden. We hebben een speciaal uitzuig-setje om de angel en het gif te verwijderen. Alle deuren en ramen zijn voorzien van horren.

- **Zon:** We hebben weinig middelen om schaduw te maken vanwege de hoeveelheid wind die steevast waait over het weiland. We vragen ouders om zonnehoedjes of petjes (veel kinderen houden deze wel op) mee te nemen en houden T-shirts aan. Hoogzomer bij hitte blijven we meestal binnen – ook BSO- (zeker tussen 12 en 15 u dat is gewoonlijk ook lunch- en slaaptijd). We weten uit ervaring dat de kinderen dat prettiger vinden dan de extreme warmte. We smeren de kinderen vanaf april elke paar uur in met zonnebrandcrème, factor 30 of hoger (ook als ze in de schaduw blijven zoals baby's tot 1 jaar). We zorgen voor extra water/drinken als het warm is.
- Tijdens **koud weer** spelen we kort buiten en zorgen we dat we veel rennen (allerlei spelletjes die dat bevorderen) en voetballen/skippyballen bijv. De kinderen kleden zich dik aan. Kruipende kinderen blijven even buiten in een skipak of dikke kleding van thuis. De BSO kan goed zelf bepalen wanneer ze het te koud krijgen en naar binnen willen.
- We gebruiken geen bestrijdingsmiddelen in de tuin en er is geen sprake van bodemverontreiniging.

Agrarische opvang

- **Dieren:** we zitten in de buurt van koeien, kippen, hond, poezen en hebben konijnen in de tuin. We zijn ons ervan bewust dat met zoveel dieren om ons heen de kans heel groot is dat een kind er mee in aanraking komt en er eventueel iets kan gebeuren. Die risico's willen we kleiner maken door de kinderen de omgang met dieren te leren en doordat wij er steeds bij zijn tijdens bezoeken. We gaan met de kinderen onder begeleiding naar de kippen, koeien en konijnen. Voeren doen we voorzichtig. Kinderen die allergisch zijn kunnen helaas niet mee naar de dieren. Een paar poezen van de boerderij vinden de hoeveelheid kinderen leuk en laten zich graag aaien. Als het ze teveel wordt rennen ze weg. We blijven er alert op dat de kinderen hen met rust laten en voorzichtig benaderen. Skip de hond loopt ook rond, maar ze is vooral gericht op haar baasje boer Piet en zien we niet vaak.
- **Naar de dieren gaan** is een activiteit: we nemen dan ook geen knuffels, speelgoed, spenen mee naar de dierverblijven.
- We **eten en drinken** niet bij de dieren.

- **Na bezoek** (aaien/voeren) aan de dieren wassen we allemaal goed onze handen.
- De BSO-kinderen dragen soms **overalls**, de KDV-kinderen niet i.v.m. de tijd die dit kost. Wel krijgt iedereen laarzen aan, ook groepsleiding. Deze worden buiten op/bij het rek aan en uit gedaan. De gebruikte overalls worden wekelijks gewassen.
- **Kalfjes** staan in een aparte stal. De BSO-kinderen gaan vaker op bezoek dan de KDV-kinderen. De kalfjes-stal ligt namelijk op het terrein van de boerderij waar de tractoren rijden. Voor de KDV-kinderen vinden we dat gevaarlijk. Tenzij we met Piet en Anja contact hebben gehad dat de tractoren niet rijden, dan kan het wel.
- We bezoeken geen **zieke dieren**. Pasgeboren kalfjes kunnen we bezoeken na overleg/toestemming van Piet en Anja.
- **Mestopslag** regelen Piet en Anja en bevindt zich op hun terrein. Kinderen kunnen er niet bij. Kinderen vervoeren geen mest. Ook niet van de konijnen. Wel komen ze konijnenkeutels tegen als ze in de ren zijn (vandaar laarzen aan). We leren hen om er niet mee te spelen. Hooi, brokjes en groenten geven vinden de meeste kinderen erg leuk.
- De **koeien en kippen** komen niet in onze tuin. Hun stallen worden schoongemaakt door Piet en Anja. Gezamenlijk maken we wekelijks de konijnenhokken schoon. Kinderen die willen kunnen meehelpen. We wassen goed onze handen daarna.
- **Drink- en voerbakken** voor de koeien staan in de stal waar kinderen niet bij kunnen. Bij de kippen is het juist de bedoeling dat de kinderen voer kunnen geven en eitjes zoeken. Ze vinden dit erg leuk. Ook hier heeft iedereen laarzen aan. Bij de konijnen mogen ze brokjes, groenten en hooi geven. Water zit in flesjes.
- Altijd **laarzen** aan bij dierenbezoek en handen wassen nadien!!
- De kinderen nuttigen geen **rauwe** melk en/of rauwe eieren van de boerderij.

Wat te doen als een kind gebeten of gekrabd wordt?

- Wij zien het ook als een les/leerpunt voor kinderen. Koeien bijten niet, kunnen wel hard zuigen of likken. Geeft meer schrik dan letsel. Kippen pikken, maar dat is meestal meer schrik voor kinderen dan dat er letsel is. Konijnen en poezen kunnen krabben en/of bijten, maar doordat wij er bij zijn kunnen we zien wat er gebeurt en op tijd ingrijpen. Dieren doen dat niet zomaar, meestal hebben ze al signalen gegeven die voor kinderen nog moeilijk te lezen zijn. Het is aan ons hen daarop te wijzen.